

Lunds Universitet
Statsvetenskapliga Institutionen
Handledare: Douglas Brommesson

STVA22
HT 13

Rysslands säkerhetspolitik gentemot Tjetjenien

En jämförande fallstudie om Rysslands metoder och retorik

Louisa Rabaeus
Kasper Gieldon

Abstract

I denna studie kommer Rysslands utrikespolitiska retorik och agerande gentemot Tjetjenien att undersökas. Syftet med uppsatsen är att se till en förändring kring Rysslands agerande i och med terrorattacker utförda av tjetjenska separatister. Hur denna förändring sett ut vill vi beskriva genom en jämförande fallstudie med utgångspunkt i realistisk, liberal och radikal teoribildning. Genom att tillämpa teoribildningarna på sex olika händelser vill vi kunna urskilja en förändring i Rysslands säkerhetspolitiska metoder och retorik från 1995 till 2013.

Antal ord: 8505

Nyckelord: Tjetjenien, Ryssland, säkerhetspolitik, realism, liberalism, radikalism

Innehållsförteckning

1. Inledning	3
1.1. Syfte och frågeställning	3
1.2. Teori	3
1.3. Metod	4
1.4. Disposition	5
2. Material	6
3. Bakgrund	6
4. Analys	7
4.1. Första tidsperioden	
4.1.1. Gisslantagandet på ett sjukhus i Budjonnska, Ryssland	7
Analys ur realistisk, liberal och radikalteoribildning	
Sammanfattning	
4.1.2. Gisslantagande på ett sjukhus i Kizlyar, Dagestan	10
Analys ur realistisk, liberal och radikal teoribildning	
Sammanfattning	
4.2. Andra tidsperioden	
4.2.1. Gisslantagandet på Dubrovkateatern i Moskva, Ryssland	12
Analys ur realistisk, liberal och radikal teoribildning	
Sammanfattning	
4.2.2. Gisslantagandet på en skola i Beslan, Ryssland	15
Analys ur realistisk, liberal och radikal teoribildning	
Sammanfattning	
4.3. Tredje tidsperioden	
4.3.1. Tunnelbanebombningarna i Moskva, Ryssland	18
Analys ur realistisk, liberal och radikal teoribildning	
Sammanfattning	
4.3.1. Flygplatsbombningen i Moskva, Ryssland	21
Analys ur realistisk, liberal och radikal teoribildning	
Sammanfattning	
5. Resultat	24
6. Referenser	26

1. Inledning

I samband med Sovjet Unions fall 1991 utropade många autonoma republiker sig som suveräna, däribland Tjetjenien. Den ryska presidenten Boris Jeltsin var dock inte intresserad av att släppa den lilla bergsrepubliken, som till storleken är jämförbar med Skåne och Blekinge tillsammans. Konsekvensen blev inledningen på det första Tjetjenienkriget i slutet på 1994. Ett år senare genomfördes den första terrorattacken av den tjetjenska separatiströrelsen på ryskt mark (Efron, 2006, s.94-95). Sedan det året har en förändring i Rysslands säkerhetspolitiska metoder och retorik kunnat utläsas.

1.1. Syfte och frågeställning

Vår tes är att Rysslands säkerhetspolitiska agerande och retorik gentemot Tjetjenien har förändrats sedan 1995. Syftet med denna uppsats är att undersöka sex händelser där den tjetjenska separatiströrelsen och den ryska militären är huvudaktörer för att därefter kunna utläsa en förändring i Rysslands metoder och retorik. Analysen innefattar företeelsens händelseförlopp samt relevanta uttalanden från sittande president och premiärminister. Undersökningen utgår från realistisk, liberal och radikal teoribildning. Tidsperioden som vi har valt är från 1995, året då den första terrorattacken skedde, till 2013.

Hur har Rysslands säkerhetspolitiska metoder och retorik utvecklats från 1995 till 2013 ur ett realistisk, liberal och radikal teoribildning?

1.2. Teori

Vi har valt att utgå ifrån realistisk, liberal och radikal teoribildning för att analysera Rysslands säkerhetspolitiska metoder och retorik samt dess utveckling. Till hjälp har vi använt oss av Karen A. Mingsts (2011) definition av de olika teorierna; den realistiska teoribildningen förstås som en kombination av klassisk realism och neorealism och den liberala teoribildning som en sammansättning av klassisk liberalism samt neoliberal institutionalism. Vidare definieras den radikala teoribildningen som klassisk radikalism med beroende teori.

Utifrån vår problemformulering så är det viktigt att se hur teoribildningarna förhåller sig till statens användning av maktmedel, statens val av metoder/ statens våldsmonopol samt dess syn på autonoma grupper.

Den realistiska teoribildningen anser att statens säkerhet är överordnad. Staten måste försvara sig gentemot fiender både inom- och utomstatligt. Alla maktmedel får användas så länge statens säkerhet försvaras (Mingst, 2011, s.71). Det finns ingen universell moral, vilket innebär att ledare måste agera i statens intresse och därefter använda nödvändiga metoder (Mingst, 2011, s.20). I synen på utomstatliga grupper menar realister att dessa är farliga och kan utgöra ett hot (Mingst, 2011, s.121).

Den liberala teoribildningen anser att krig, korruption och orättvisor är en produkt av ofullständiga samhällsliga institutioner. Dessa kan och bör förhindras med institutionella reformer. Staten är inte ensam aktör utan det finns även andra icke-statliga grupper, internationella organisationer (t.ex. FN, EU) och internationella domstolar (Mingst, 2011, s.77). De goda staterna och institutionerna måste enligt den liberala teoribildningen sätta press på de onda staterna. Den kollektiva säkerheten bland de goda länderna måste skyddas- i sista fall genom krig (Mingst, 2011, s.233). Innan det kommer till krig ska aktörer ha använt sig av medling, dialog och sanktioner (Mingst, 2011, s.76). Den liberala synen på autonoma grupper bygger på att människor bildar formeringar och därefter stater. Relationen gentemot fristående grupper är att dessa besitter egna identiteter och att dessa ska få utvecklas (Mingst, 2011, s.3).

Den radikala teoribildningen menar att staten skapar strukturer för att behålla makt och ekonomisk dominans genom tvångsmedel och våld. Det hierarkiska imperialistiska systemet gynnar vissa stater, organisationer och samhällsgrupper ekonomiskt. Staten handlar främst efter kapitalistiska och ekonomiska intressen (Mingst, 2011, s.82). Enligt den radikala teoribildningen är staten svag och har få alternativ än att styras av den kapitalistiska eliten och det internationella hierarkiska systemet. När den styrande eliten är hotad så används aggressiva tvångsmetoder och våld för att säkra maktdominans (Mingst, 2011, s.143). Allmänheten och grupper som skapas för att förändra det kapitalistiska systemet är ett potentiellt hot för den ekonomiska eliten, eftersom det är ett medel för potentiell revolutionär förändring (Mingst, 2011, s.87).

2.2. Metod

Uppsatsen är en jämförande fallstudie, och därmed en kvalitativ undersökning. Vi avser att analysera hur Rysslands säkerhetspolitiska metoder och retorik gentemot Tjetjenien har förändrats mellan år 1995 och 2013. Fokus kommer att ligga på sex händelser där tjetjenska separatister genomfört terroråd på rysk mark. Varje händelse har analyserats utifrån realistisk, liberal och radikal teoribildning för att senare kunna jämföras sinsemellan. Detta görs för att kunna urskilja en förändring.

För att enklare kunna finna händelser samt genomföra jämförelsen av dem har vi delat upp perioden i tre stycken: 1995-2001, 2001-2007 samt 2007-2013. Denna uppdelning är endast av tidsmässig betydelse. Anledningen till att uppsatsen inte behandlar något tidigare än 1995 beror på att den första terrorattacken av den tjetjenska separatiströrelsen på rysk territorium skedde då.

I varje tidsperiod har två uppmärksammade sammandrabbningar valts ut och sedan analyserats efter händelseförlopp. Uttalanden av presidenten eller premiärministern i samband med händelserna har kompletterat analysen. Vi har valt att endast fokusera på sittande president och premiärministers uttalande, då vi bedömer att de innehar maktpositionerna som styr den rådande politiken gällande säkerhetspolitiska metoder och retorik.

För att kunna besvara frågeställningen krävs en definiering av begreppen som förekommer i den. Med *säkerhetspolitiska metoder* menar vi hur förhandlingar med separatister sett ut, möjliga eftergifter samt tillvägagångssättets karaktär, så som aggressivt, tillmötesgående etc. Vi har valt att definiera *retorik* som officiella uttalanden från makthavare där förövaren kategoriseras. Ambitionen med uppsatsen

är att i så stor utsträckning som möjligt behålla ett neutralt språk. Den våldsförespråkande tjetjenska självständighetsrörelsen kommer att benämnas som *separatiströrelse*, då vi vill undvika värdeladdade ord så som *terrorist*. Separatiströrelsens gärningar betecknar vi som *terrorattacker* efter Parkers definition som “etno- nationalistisk/ separatistisk terrorism”; strävan efter en suverän stat genom att få internationell uppmärksamhet alternativt pressa regeringar till agerande (Parker, 2009, s.363-365). I samband med officiella uttalanden kommer benämningen *terrorist* att behålls, då det kan vara viktigt för att förstå det retoriska sammanhanget.

2.3. Disposition

Efter en redovisning av materialet för denna uppsats kommer en kort bakgrund till kriget i Tjetjenien att presenteras för att ge läsaren en överblick. Därefter kommer händelserna i de tre tidsperioderna att redovisas i kronologisk ordning. Varje fall kommer att följas upp av en analys utifrån realistisk, liberal och radikal teoribildning samt en kort sammanfattning. Avslutningsvis presenteras vår slutsats av arbetet i resultatdelen.

3. Material

Vår teori grundar sig i Karen A. Mingst definition av realism, liberalism och radikalism i *Essentials of International Relations* (2011). Dessa appliceras i analysdelen av varje händelse. Bortsett från Mingst har vi företrädevis använt oss av sekundärt material i form av tryckta och elektroniska källor. De internetbaserade källorna har vi bedömt som trovärdiga, då dessa i huvudsak kommer från etablerade och erkända tidningar så som *The Guardian*, *BBC* och *Dagens Nyheter*. Beträffande uttalanden som vi refererar till är dessa främst hämtade från den engelska versionen av den ryska presidentens officiella hemsida. Detta betyder att talen har blivit översatta från ryska. Därför kan nyanser i språket ha gått miste, vilket kan ha kommit att påverka vår analys. Vid citering av tal har vi valt att använda oss den engelska versionen och har därmed inte översatt dessa till svenska. Detta görs för att minska ytterligare diskrepans från originalspråket. För händelserna i den första tidsperioden fanns det stora svårigheter att hitta officiella uttalanden av den dåvarande presidenten Jeltsin eller premiärminister Tjernomyrdin, både i tryckta och elektroniska källor. I dessa fall har händelseförloppet analyserats desto mer. Den tredje tidsperioden skiljer sig åt från de två föregående, eftersom det inte handlar om gisslantagande utan om självmordsbombningar. Här har officiella uttalanden fått desto större rum.

4. Bakgrund

Tjetjenien har alltid varit krigsdrabbat; sedan Ryssland intog området i slutet på 1700-talet har kriget i princip avlöst varandra. Under 1900-talet upplevde landet självständighet två gånger; först som stat och sedan som republiken Tjetjenien-Ingusjien. I och med Sovjet Unionens fall 1991 utropade sig de flesta autonoma republiker som suveräna, likaså Tjetjenien med den nyvalde presidenten Dzjochar Dudajev. Rysslands president Boris Jeltsin reagerade med att hota med militärt ingripande, men på grund av instabilitet i Moskva efter Sovjets fall fick hotet läggas på is. Efter tjetjenernas självständighetsförklaring bredde laglösheten ut sig i landet, vilket kom att påverka även Ryssland negativt. När den ryska inrikespolitiska problematiken lagt sig efter Sovjets fall och landet fått en ny konstitution med stark presidentmakt i december 1993, valde dåvarande presidenten Boris Jeltsin att åter fokusera på Tjetjenien (Sävborg, 2003, s.5-9) Han beordrade en militär invasion i slutet på 1994 med motiveringen att ett ”återställande av den konstitutionella ordningen” (Efron, 2006, s.95) var viktigt. På grund av illa planering från ryssarnas sida, unga ryska värnpliktiga utan erfarenhet samt ett hårt motstånd från tjetjenerna utvecklades denna till synes ryska promenadseger till ett 20 månaders långt och blodigt krig där uppemot hundratusen människor fick sätta livet till (Landguiden, 2013).

5. Analys

I detta avsnitt har vi för avsikt att analysera sex uppmärksammade händelser utifrån realistisk, liberal och radikal teoribildning för att beskriva Rysslands agerande.

5.1. Första tidsperioden 1995-2001

5.1.1. Sjukhusdramat i Budjonnovsk

I flera månader under 1995 hade tjetjenska ledare hotat med att sprida stridigheterna över gränsen till Ryssland. Den 14 juli implementerades hoten; 195 beväpnade tjetjenska rebeller anföll staden Budjonnovsk i södra Ryssland och tog 1500- 2000 gisslan, varav många var barn och kvinnor. Hjärnan bakom attentatet var Sjamil Basajev, en tjetjensk nationalistledare som senare kom att leda flera terrorattacker (Efron, 2006, s.171-172).

Ansvarig att reda ut krisen var till att börja med den ryska federala säkerhetstjänstens (FSB) chef Sergej Stepasjin. Enligt Efron ska president Jeltsin ha beordrat Stepasjin att ”agera så hårt ni bara kan” (2006, s.172). Av den orsaken planerades en stormning av sjukhuset. Stepasjin kallade in inrikestrupperna från Moskva och Krasnodar som anlände dagen därpå. När de första i gisslan dödades inne på sjukhuset, blev plötsligt den dåvarande premiärministern Tjernomyrdin, utan tidigare erfarenhet, ansvarig för rysk militär. Stepasjin fortsatte trots det att planera stormningen av sjukhuset som sedan genomfördes på morgonen den 16:e juli, nästan två dygn efter att gisslandramat hade inletts. Insatsstyrkan fick dock order om att avbryta så fort separatisterna visade prov på motstånd, vilket de snabbt gjorde när ett flertal kvinnor sköts ihjäl (Efron, 2006, s.175). Under insatsen dödades minst 150 personer, de flesta av rysk militär och ungefär 410 personer skadades (SR, 2004). Några officiella siffror på antalet omkomna har inte publicerats, därmed varierar siffran stort mellan olika källor.

Förhandlingar mellan premiärministern och separatiströrelsen togs upp igen efter insatsen. Utöver Tjetjeniens självständighet ville terroristerna nu även ha bussar för att kunna ta sig tillbaka till Tjetjenien. Premiärministern Tjernomyrdin gick med på kravet och utlyste även vapenvila. Den 19:e juli anlände sju bussar som tog separatiströrelsen över gränsen till Tjetjenien, där de sedan gömde sig. Den upplevda segern för separatiströrelsen gav nytt hopp om ett suveränt Tjetjenien (Efron, 2006, s.176).

Efter gisslandramat inleddes fredsförhandlingar mellan Rysslands general Romanov och Tjetjeniens överste Maschadov. Vapenvilan och fredsförsöket blev dock en kort historia eftersom general Romanov avled till följd av en bilbomb i Tjetjenien. Ryssland återkallade vapenvilan och kriget hade fått en ny start (Sävborg, 2003, s.12). Trots misslyckade fredsförhandlingar visade Ryssland att gisslantaganden kan skapa en omfattande politisk förändring (Wilkinson, 2011, s.119).

Analys ur realistisk teoribildning

Gisslandramat i Budjonnovsk kan delas in i två delar; den första delen, där stormningen av sjukhuset gjordes, och den andra delen, där medling och frisläppande

skedde. Den första halvan av händelseförloppet sker efter ett tydligt realistiskt ställningstagande; staten måste försvara sig mot hot genom att agera. Så länge statens säkerhet står i fokus får obegränsat med maktmedel användas (Mingst, 2011, s.71). FSB- chefen Stepsjin planerade tidigt en stormning av sjukhuset, trots att detta kom att äventyra gisslans liv. Ingen medling eller förhandling förekom innan stormningen planerades. President Jeltsins order till Stepsjin att "agera så hårt ni bara kan" (Efron, 2006, s.172) visar igen på en realistisk hållning till gisslantagandet. Hårt agerande ska bemötas med hårt gensvar. Premiärminister Tjernomyrdin däremot agerar betydligt mer liberal i den senare delen av händelseförloppet.

En realist skulle hävda att resultatet gav upphov till framtida gisslantaganden, då detta visade att en politisk förändring var möjlig.

Analys ur liberal teoribildning

Tydligt med premiärminister Tjernomyrdin agerade är att detta skedde utifrån ett liberalt perspektiv. Separatisterna ses inom liberalismen som en autonom grupp, som slåss för en orsak, nämligen ett självständigt land. En autonom grupp med en egen identitet, som exempelvis Tjetjenien, ska få utvecklas och därmed bilda en egen stat (Mingst, 2011, s.3). Eftersom premiärministern mötte terroristernas krav på tjetjensk självständighet genom att inleda förhandlingar, agerade han i enlighet med liberal teoribildning. Just individens påverkan på politiken framhävs inom liberalismen; de kan göra val som influerar skeenden (Mingst, 2011, s.178). Detta skulle förklara helomvändningen i rysk hantering, premiärministern som individ kom att ha stor inverkan.

I kontrast till realisterna, skulle liberalister inte se detta gisslantagande och dess utfall som en orsak till nästkommande människorov. Eftersom krig och konflikter är en produkt av bristande samhällsliga institutioner (Mingst, 2011, s.77) skulle reformer av dessa ske efter händelsen i Budjonnovsk för att undvika liknande situationer i framtiden. Det är således inte händelsen i sig utan försummandet av institutionerna som bär ansvar.

En liberalist skulle påpeka att om medling skett ifrån början skulle 150 människors liv kunnat ha räddats. Stormningen av sjukhuset resulterade i dödsfall och skador, medan medlingen resulterade i frisläppandet av gisslan.

Analys ur radikal teoribildning

Radikalister ser hur staten styrs av den ekonomiska eliten och det internationella hierarkiska systemet. När de styrande känner sig hotade kommer de att agera aggressivt för att säkerhetskälla makten (Mingst, 2011, s.143). Det är det som skedde i början på gisslandramat i Budjonnovsk; offensiva tillvägagångssätt planerades för att säkra den ryska elitens dominans.

Sammanfattning

Som tidigare nämnt karakteriseras den första delen av gisslantagandet utifrån realismen, tills premiärminister Tjernomyrdin utsågs till ansvarig. Då ändrades

hållningen; medlingen, frisläppandet och den inledande förhandlingen om Tjetjeniens suveränitet är ett klart mer liberalt ställningstagande.

5.1.2. Gisslandramat på sjukhuset i Kizlyar, Dagestan

Ett halvår efter attacken på sjukhuset i Budjonnovsk inträffade ett nytt gisslandrama, denna gång på ett sjukhus i Kizlyar, Dagestan. Uppemot 400 tjetjenska rebeller attackerade staden den 9 januari 1996 och tog ungefär 2000 personer som gisslan. Precis som i Budjonnovsk begärde separatisterna att Ryssland skulle dra tillbaka sina trupper från Tjetjenien, annars skulle gisslan dödas (Time, 1996:2).

Dagen efter att dramat hade inletts så släpptes näst intill alla gisslan, förutom 160 stycken. Dessa använde rebellerna som en garanti för att kunna lämna Dagestan i säkerhet för Tjetjenien. Premiärministern Tjernomyrdin, som var ansvarig vid det tidigare gisslandramat, lovade fri lejd för att skydda gisslans liv. Tjernomyrdin förklarade sitt agerande med att ett-öga-för-ett-öga- principen endast skapar fler dödsfall. Han tillade även att Tjetjenien är ryskt, och kommer så att förbli (ibid).

Bussen som gärningsmännen och gisslan färdades i blev tvungen att stanna i närheten av staden Pervomayskaya eftersom en vital bro sprängts av den ryska militären. Efter dagar av väntan beslutade militären att storma staden, vilket resulterade i många dödsfall bland gisslan och olycksfall bland civila (Wilkinson, 2011, s.119-120).

Likheterna sjukhusdrama emellan, gällande utförande och hantering, är slående. Båda gångerna misslyckades den ryska ledningen att rädda gisslan och ta fast gärningsmännen (Sävborg, 2003, s.13). En viktig skillnad de båda händelserna emellan är dock att i Budjonnovsk diskuterades ett avslutande på kriget i Tjetjenien. I Kizlyar fanns detta inte på agendan, vilket berodde på det tidigare misslyckade fredsavtalet samt den nya ledningen i Tjetjeniens positiva inställning till Ryssland (Time, 1996:2).

Analys ur realistisk teoribildning

Även detta gisslandrama kan det delas in i två delar. Den första delen signalerade enligt realismen en svag stat, där statens säkerhet inte prioriterades. I den andra delen, där rysk militär stormade staden Pervomayskaya, försökte Ryssland säkerställa säkerheten.

Eftersom realismen inte tror på en universell moral får staten använda vilka metoder som krävs för att garantera säkerhet. I detta fall hotas statens säkerhet av en inomstatlig grupp som hotar den rådande ordningen. Realismen anser att autonoma grupper, så som den tjetjenska separatiströrelsen, är fiender som staten måste skydda sig ifrån (Mingst, 2011, s.71) Detta betyder att attacken mot staden Pervomayskaya var helt legitim ur ett realistiskt perspektiv, trots att civila och gisslan dödades. Att gärningsmännen inte togs till fånga är obestridligt negativt, men aktionen visade på den ryska militärens styrka vilket i sin tur sågs som avskräckning från framtida tjetjenska attacker.

Analys ur liberal teoribildning

Precis som i gisslandramat i Budjonnovsk kännetecknas en del av hanteringen av gisslandramat i Kizlyar av liberalismen. Här inleds dock aldrig någon invasion av sjukhuset som i Budjonnovsk, vilket liberalister skulle framhålla som framsteg,

eftersom medlingen då kom i första hand. Inom detta perspektiv ses varje individ i grunden som god och samarbetsvillig (Mingst, 2011, s.79). Detta visar premiärministern Tjernomyrdin prov på i och med hans handlande i Kizlyar, där han prioriterade medling vilket till en början räddade gisslans liv. Även här skulle liberalister framhålla enskilda individers insatser som betydande för politiken. Resultatet av gisslandramat med dödsfall som följd är självfallet inte eftersträvansvärt enligt liberalismen.

Stater bildas enligt liberalismen av en grupp människor med samma identitet; i Tjetjenien var 1992 ungefär 70 procent av invånarna etniska tjetjener (Nationalencyklopedin, 2013). Att den tjetjenska separatiströrelsen slåss för ett suveränt Tjetjenien är således befogat för liberalister.

Analys ur radikal teoribildning

Det är eliten och det internationella hierarkiska systemet som styr staten och dess agerande enligt radikalismen (Mingst, 2011, s.143). Den nya tjetjenska ledningen, även elit, stöttar inte separatiströrelsen eftersom deras intressen i Ryssland strider mot kampen om ett suveränt Tjetjenien. Att Ryssland är starkare än Tjetjenien gör att de har en fördel i det hierarkiska systemet, vilket således påverkar den tjetjenska ledningen. Eftersom ledningen i Tjetjenien inte stöttar separatiströrelsen uppstår inga fredsförhandlingar.

Den tjetjenska separatiströrelsen hotar inte endast den ryska staten och dess elit genom att äventyra Rysslands kontroll över området, utan även den tjetjenska eliten med koppling till Moskva.

Sammanfattning

Den ryska statens hanterande av gisslantagandet i Kizlyar är i mångt och mycket lik händelsen i Budjonnovsk, men utfallet skiljer sig. Här appliceras till början ett liberal hanterande av gisslandramat för att sedan övergå till ett mer realistiskt synsätt i och med stormningen av Pervomayskaya.

5.2. Andra tidsperioden 2001- 2007

5.2.1. Dubrovkateatern i Moskva

Mitt under en föreställning på Dubrovkateatern den 23 oktober 2002 tog 40- 50 tjetjenska militanta 912 gisslan till fånga. Många av gisslantagarna var kvinnor, vars anhöriga dödats av den ryska armén (DN, 2004).

Precis som med tidigare gisslandrama ställdes kravet att rysk militär skulle lämna Tjetjenien och därefter erhålla suveränitet. Om detta inte skedde skulle gisslan dödas. Gisslantagarna, ledda av den okände Movsar Barajev, påpekade även att de inte hade något att förlora; de kom inte till Moskva för att leva, utan för att dö (Der Spiegel, 2004). Putin kommenterade dagen efter inledningen på gisslandramat att gisslantagarna var samma grupper som under de senaste åren terroriserat Tjetjenien (BBC, 2002).

Under den första natten släpps 150 gisslan fria, främst barn, kvinnor och muslimer. Upprepade gånger uppmanade gisslan samt anhöriga till dem att säkerhetstjänsten inte skulle använda våld. Putin vägrade dock att samarbeta med separatisterna (Der Spiegel, 2004).

Tre dagar efter gisslantagandet inleddes operation *Storm* för att frita gisslan. Ryska soldater tog sig in i källaren på teatern varifrån de sedan sprutade in en gas i ventilationen som ledde till teatersalongen där gisslan hölls fångna (ibid). Gasens namn tillkännagavs inte i förväg för vårdpersonal utan enda förklaringen som gavs var att den inte skulle ha några skadliga långtidseffekter. Av gisslans tillstånd kunde det senare bedömas att det rörde sig om en typ av anestesigas; alla inne på teatern hade blivit nedsövda (Der Spiegel, 2002). Efter att gasen sprutats in trängde styrkan in på teatern och sköt ihjäl alla gärningsmän inklusive ledaren Barajev. Även fem gisslan sköts ihjäl och 128 stycken dog av (den då okända) gasen. Alldeles för sent avslöjade hälsomyndigheterna att gasen innehöll Fentanyl (Der Spiegel, 2004), som är en syntetisk opioid. Vanligtvis används Fentanyl för smärtlindring och anestesi. Biverkningar som kan uppstå är andningsdepression, hjärtrytmstörningar (även hjärtstillestånd) och kramp i luftstrupen. Detta kan dock behandlas med en opioid-antagonist/ ”motståndare” (FASS, 2011). Om läkarna således vetat vid påbörjandet av operation *Storm* att gasen innehöll Fentanyl skulle en antagonist kunna ha getts till gisslan och därmed hade förmodligen många liv kunnat räddas.

Samma dag som gisslandramat avslutades, den 26 oktober 2002, vände sig Putin till folket med ett tal, där han främst framförde sina kondoleanser för att sedan informera om Rysslands agerande och syn på terrorism (Putin, 2002:1).

Analys ur realistisk teoribildning

Metoderna som användes vid befriandet av gisslan i Dubrovkateatern är enligt realistisk teoribildning legitimt. Ingen metod kan fördömas så länge statens säkerhet säkras. I detta fall är kritiken riktad mot tillvägagångssättet betydelselös, eftersom den internationella fienden hotade staten (Mingst, 2006, s.71). I Putins tal från den 26 oktober framgår det att upplösningen av gisslandramat ses som framgångsrikt: “[A]n almost impossible thing was accomplished– the lives of hundreds upon hundreds of people were saved.” (Putin, 2002:1) .

Enligt realismen är inomstatliga grupper som går emot staten och dess intressen fiender. Putin inleder sitt tal med “[D]ear compatriots” (Putin, 2002:1), således vänder sig Putin endast i detta tal till landsmän. Putin refererar till terrorismen som “international” (Putin, 2002:1), vilket förmedlar att detta inte endast är ett ryskt problem, utan även andra länder borde känna sig hotade. Gisslantagarna var dock alla från Tjetjenien med mål att erhålla dess suveränitet. Om Putin skulle benämna terroristerna som tjetjener skulle det innebära att det förekom inhemsk terrorism, vilket skulle tyda på en splittrat stat som inte agerar enhetligt (Mingst, 2011, s.71). Putin vill just förmedla ett starkt land som inte ger efter för påtryckningar, vilket han visar i uttalandet att “Russia cannot be brought to its knees” (Putin, 2002:1). Vid ett tal till kabinetten två dagar senare, den 28:e oktober, understryker presidenten att om ytterligare ett terrordåd likt detta sker kommer Ryssland att “respond appropriately” (Putin, 2002:2), vilket igen tyder på en realistisk hållning.

Analys ur liberal teoribildning

Inom liberalismen belyses andra aktörer än endast staten samt dess beroende till andra aktörer (Mingst, 2011, s.79). I talet från den 26 oktober erkänner Putin det internationella samfundet genom att tacka för stödet och materialet som “our friends throughout the world” (Putin, 2002:1) försett dem med. I och med att Putin benämner terrorismen som “international” (Putin, 2002:1) öppnar han upp för samarbete med utländska aktörer för att bekämpa den. Liberalismen vill just framhålla samarbete och att alla individer är kapabla till samverkan.

Liberalisterna ser icke- statliga grupper, så som organisationer och grupper, som en av huvudaktörerna och statens intressen påverkas av dem. Dessutom tror liberalister på det internationella samfundet och dess påverkan på staten. Eftersom Putin etiketterar gärningsmännen som en del av “international terrorism” (Putin, 2002:1), vänder han sig till internationella aktörer för stöd och erkännande.

I och med att liberalister vill framhålla betydelsen av medling ses denna aktion inte som lyckad. Ingen dialog mellan terroristerna och staten förekom, utan ett ingripande där liv togs genomfördes direkt.

Analys ur radikal teoribildning

En stats agerande styrs av den kapitalistiska eliten, som vid hot använder sig av aggressiva tvångsmetoder för att säkra sin makt enligt radikalismen (Mingst, 2011, s.146). Således förklarar detta det ryska agerandet; Putin och den övriga elitens makt säkras genom ett offensivt handlande vilket förklarar ett aggressivt tillvägagångssätt. Detta görs eftersom separatismerna utgör ett hot som kan komma att resultera i en revolutionär förändring (Mingst, 2011, s.87)

Den ekonomiska eliten kan föra krig med tanke att rikta bort uppmärksamhet från ett inhemskt problem eller för att ena landets befolkning (Mingst, 2011, s.237). Det sistnämnda är viktigt när Putin benämner separatismerna på teatern som internationella. Denna beteckning skapar ett “vi och dem”, då “international terrorism” (Putin, 2002:1) inte innefattar ryssar. Detta i sin tur framkallar en nationell sammanhållning ryssar emellan mot denna “enemy” (Putin, 2002:1). Putin vill att Tjetjenien ska tillhöra den Ryska Federationen och

kan därmed inte benämna terroristerna som tjetjener, eftersom detta skulle få det ryska folket att vända sig emot Tjetjenien och möjligen begära exkludering ur den Ryska Federationen, vilket Putin inte önskar.

Sammanfattning

Hanterandet av gisslandramat på Dubrovkateatern i Moskva karakteriseras av ett realistisk ställningstagande av ryska myndigheter; sparsam dialog men desto mer våld. Det finns även en tillstymmelse till radikalism i hanteringen då benämningen på de tjetjenska separatisterna i officiell diskurs ses som "international terrorism".

5.2.2. Gisslandramat i en skola i Beslan

Den första september 2004 vid niotiden, skolterminens första dag, invaderade maskerade män och kvinnor skola nummer ett i Beslan, den tredje största staden i Nordossetien. Alla elever, lärare och föräldrar som befann sig på området togs som gisslan och tvingades in i skolans gymnastiksal (Efron, 2006, s.253).

Gisslantagarna krävde att de fångslade tjetjenska och ingusjiska rebellerna från en invasion tidigare samma år skulle släppas fria (ibid). Deras huvudsakliga krav var dock att ryska trupper skulle dras tillbaka från tjetjensk mark, men de krävde även att en förhandling med Nordossetiens president Dzasochov, Ingusjiens president Zazikov samt doktor Roshal. Under natten mellan den första och andra september påbörjades ett samtal mellan gisslantagarna och läkaren, dock utan resultat. Dagen därpå uttalade sig president Putin att det väsentliga syftet var att rädda liv och inte utsätta någon gisslan för fara och därmed uteslöts en attack. Detta kan bero på att många anhöriga fortfarande hade gisslandramat på teatern i Moskva färskt i minnet (BBC, 2004:1).

Under den tredje dagen uppgav ryska medier att uppemot 1500 personer hölls som gisslan. Detta skiljer sig markant ifrån myndigheternas siffror på 330 personer. Ryska myndigheter menade att en del av gisslantagarna var legosoldater från arabiska länder, vilket inte stämde överens med senare frisläppta gisslan som menade att de inte sett några araber och endast hört ryska med en typisk tjetjensk dialekt (BBC, 2004:2).

Den tredje september vid 13- tiden, över två dygn efter gisslandramats inledning, hördes två explosioner. Till följd av dem rasade taket, vilket orsakade många dödfall. Därefter flydde flera gisslan, varvid separatisterna öppnade eld, som rysk militär besvarade (BBC, 2004:1). Detta är det officiella händelseförloppet, men många hävdar att det fortfarande är oklarheter kring gisslandramat. Invånare i Beslan lyckades bevisa att gisslan dödades när säkerhetsstyrkorna besköt skolan med pansarvärnsvapen och stridsvagnkanoner, vilket myndigheterna länge förnekade. Detta betyder att ytterligare gisslan dog till följd av rysk militärs hantering (Aale, 2006). Myndigheterna menade att minst 335 människor dog i gisslandramat. Korrespondenter däremot rapporterar att antalet döda uppsteg till närmare 400 personer (BBC, 2004:1).

Vid gisslandramats upplösning den fjärde september höll president Putin ett öppet tal om händelserna i Beslan. Hans ambition verkar vara att förklara gisslantagandet och Rysslands framtida åtgärder.

Analys ur realistisk teoribildning

För realismen är det inte av betydelse om hotet mot staten är internationell eller inhemsk, utan allt som hotar staten ska elimineras. Allmänheten kan ge uttryck för nationella intressen, men dessa måste inte staten nödvändigtvis hålla med om eller följa. Staten har alla befogenheter att lösa en krissituation och måste därmed inte följa allmänhetens viljor (Mingst, 2011, s.71); att anhöriga bad staten att inte invadera skolan är inget som måste tas i beaktande.

Vid Putins uttalande från den fjärde september påpekades säkerhets- och försvarsproblematiken som enligt honom inte hade uppmärksamats nog; "We stopped paying the required attention to defence and security issues" (Putin, 2004).

Enligt realismen är ytan på landet av stor betydelse när det kommer till makt; större land innebär mer makt. Däremot medför det längre gränser att övervaka, vilket i sin tur är både krävande och dyrt. Enligt realismen är det dock nödvändigt för att kunna behålla statens maktposition. Inom teorin är statens säkerhet det mest fundamentala (Mingst, 2011, s.124). Putin menar i sitt tal att det kommer att krävas "billions of roubles to create new, modern and genuinely protected borders" (Putin, 2004), vilket tyder på en realistisk hållning till problemet. Senare i talet bekräftar Putin att den ryska staten är huvudaktör; landet i helhet är hotat vilket då innefattar befolkningen. När Putin fortsätter talet: "[T]o give in, to let them destroy and plunder Russia in the hope that they will finally leave us in peace" (ibid) visar han igen på en realistisk syn på krisen; om landet inte skyddar sig och bekämpar separatisterna kommer det att resultera i ett tillintetgjort Ryssland. Lösningen på problemet ser Putin som att "create a much more effective security system" (ibid).

Vem eller vilka som utlöste explosionerna är enligt realismen betydelselöst. Om det var de tjetjenska separatisterna som utlöste dem hade den ryska staten rätt att besvara elden. Samtidigt är den ryska staten redan hotad i och med inledningen av gisslandramat, vilket enligt realismen ger dem obegränsade befogenheter till våldsanvändning och då även bomber (Mingst, 2011, s.71). Utfallet blir således lika oberoende av vilken part som detonerade bomberna.

Analys ur liberal teoribildning

Det är tydligt att president Putin intar en realistisk hållning till krisen i Beslan. Däremot finns det inslag i hans tal från den fjärde september som påvisar att det finns inslag av liberal tankesättet. I talet nämns att "we allowed corruption to undermine our judicial and law enforcement system". Enligt liberalister är just kärnan till krig och konflikter instabila institutioner (Mingst, 2011, s.77), som Putin påpekar. Putin försätter talet med att han hoppas på en "change for the better", vilket kan infrias om institutionerna byggs upp korrekt. Detta för att kunna undvika framtida krig och konflikter.

Om ryska myndigheter skulle agera efter ett liberalt synsätt, skulle de inte detonera bomberna, eftersom det vore obefogat. Liberaler betonar betydelsen av medlingsförsök, som på allvar måste testas innan våld används. Efter det misslyckade medlingsförsöket med doktor Roshal, skulle fler dialoger ha förts med andra personer inblandade. Utifrån ett liberalt tankesätt kunde det ha resulterat i en fredligare uppgörelse.

Analys ur radikal teoribildning

Eliten kan använda sig av krig för att antingen rikta bort uppmärksamheten från ett annat problem eller för att ena folket mot en gemensam fiende (Mingst, 2011, s.237). Denna fiende kallar Putin "arab" (BBC, 2004:2). Om han i stället skulle säga att det handlade om tjetjenska separatisterna skulle det ryska folket förmodligen vända sig emot tjetjenerna och därmed skulle stödet för ett ryskt Tjetjenien sjunka.

Inom radikalismen ses autonoma grupper, så som separatister, som ett hot mot den ekonomiska eliten. Eliten besitter, och vill i framtiden fortsätta med det, makt. Varför väljer den ryska staten att agera mot separatisterna? Enligt radikalismen beror det på att makten utmanas; om de tjetjenska separatisterna skulle få sin vilja igenom

om en suverän tjetjensk stat så mister den ryska eliten makt och maktresurser (Mingst, 2011, s.87). Ett lands naturliga tillgångar, så som geografiskt läge, storlek etc., påverkar enligt radikalister deras makt (Mingst, 2011, s.125). Om Putin skulle ge upp Tjetjenien skulle han således även ge upp en del makt. Genom att tygla autonoma grupper minskas risken för framtida revolutioner och därmed säkras elitens makt.

Sammanfattning

Precis som vid gisslantagandet i Dubrovkateatern kan den realistiska teoribildningen förklara den ryska statens hantering av gisslandramat i Beslan, men även radikal teoribildning har en förklaringskraft. Även liberal teoribildning gör sig gällande i och med erkännande att statliga institutioner brister. Tillvägagångssättet och efterspelet kan uppenbart klassas som realistiskt, men benämningen av gärningsmännen kan förklaras utifrån radikal teoribildning; ena Ryssland mot en gemensam fiende samt att rikta bort uppmärksamheten från Tjetjenien.

5.3. Tredje tidsperioden 2007- 2013

5.3.1. Tunnelbanebombning i Moskva

Den 29 mars 2010 detonerar två bomber i centrala Moskva. Den första bomben detonerar klockan 07:56 i en tunnelbanevagn på stationen Lubyanka och den andra 24 minuter senare på stationen Park Kultury. 39 personer fick sätta livet till (Harding, 2010:2). Borgmästaren i Moskva informerade om att det rörde sig om två kvinnliga självmordsbombare som sprängt hemmagjorda bomber på respektive tåg när dessa närmade sig stationerna. De tre personerna som var med och planerade tunnelbanebombningen rapporterades senare dödade av rysk federal säkerhetstjänst (BBC, 2010).

Både premiärministern Putin och president Medvedev kommenterade händelsen omgående. Putin berättade i direktsänd TV att tunnelbanebombningen var ett avskyvärt dåd och att terroristerna "kommer att förstöras" (Harding, 2010:1). Medvedev sade att Ryssland skulle agera utan kompromisser för att utrota terrorister men att mänskliga rättigheter samtidigt måste respekteras (ibid).

I samband med tunnelbanebombningarna gjordes tre officiella uttalanden från Medvedev; från ett extrainsatt möte 29 mars, officiellt uttalande den 30 mars och från ett öppningsanförande för det ryska säkerhetsrådet den 31 mars.

Analys ur realistisk teoribildning

Den realistiska teoribildningen menar att staten ständigt är hotad. Hans J. Morgenthau, en av den realistiska teoribildningens grundare menade att politik är en fråga om maktkamp (Mingst, 2011, s.28). Medvedev porträtterar denna kamp i sitt tal den 29 mars med "combat terrorism", "defeated this scourge" och "not stop until terrorism is defeated". Medvedev betonar staten som huvudaktör. Medvedevs utgångspunkt är att Ryssland som land är hotat och därmed måste "[S]tamp out and combat terrorism in our country" (Medvedev, 2010:1).

I den realistiska teoribildningen är statens säkerhet överordnat. Staten måste försvara sig gentemot fiender både inom- och utomstatligt. Alla maktmedel får användas- så länge de försäkrar statens säkerhet. Medvedev återkommer i sitt öppningsanförande den 31 mars till att "we have been fighting and will continue to fight" (Medvedev, 2010:3), vilket implicerar att det finns en dragkamp om att behålla säkerheten i Ryssland. Medvedev menar att "[T]he terrorists' goal is to destabilise our country, undermine civil society and sow fear and panic among the public" (ibid). Medvedev pekar på separatisternas attacker mot civilsamhälle, landet och allmänheten. Han säger även att Ryssland inte kommer att tillåta detta utan att landet och folket kommer att samlas: "We will direct everything we do, all of our efforts on consolidating our country and people." (ibid). Medvedev väljer att peka på statens beståndsdelar snarare än att koppla attackerna till det internationella systemet. Detta är en tydlig realistisk hållning där man ser det internationella systemet som anarkistiskt och därför främst fokuserar på staten (Mingst, 2011, s.70-71). I slutet hänvisar Medvedev till säkerheten kring landets infrastruktur och kollektivtrafik. Det finns även här en tydlig realistisk hållning där statens säkerhet bygger på att eliminera hotet (Mingst, 2011, s.70-71).

Den 30 mars hade Medvedev en liknande retorik då han menade att det är ett svårt uppdrag att eliminera terrorister och krossa kriminella. Han utvecklade sitt resonemang med att säga att operationen i Kaukasus har den önskade effekten: "[...] the operations that have taken place in the Caucasus have had the desired effect: we have destroyed terrorists and we will continue to destroy them"(Medvedev, 2010:2). Medvedev sätt att adressera Rysslands befolkning har många likheter med Thucydides teori om en enhetsstat. Teorin bygger på att staten är samlad och har en gemensam röst. Trots den historiska konflikten mellan olika minoriteter i Ryssland så är Medvedev tydlig i sin bild om en samlad stat.

Analys ur liberal teoribildning

Den liberala teoribildningen menar att krig, korruption och orättvisor är en produkt av ofullständiga samhällsliga institutioner. Teoribildningen menar att man därmed måste förbättra institutionerna för att minska risken för konflikter (Mingst, 2011, s.76).

Medvedev säger i sitt öppningsanförande 31 mars att Norra Kaukasus terroristbekämpning, utbildning och ekonomiska insatser måste öka: "North Caucasus republics in general with terrorism prevention work, educational campaigns and economic programmes" (Medvedev, 2010:3). Medvedev säger att nyckeln till att lösa situationen (i kontexten grogrund för terrorism i Norra Kaukasus) är genom att lösa sociala och ekonomiska problem: "Resolving social and economic problems is in many respects the key to bringing about change in the situation" (ibid). Denna problemformulering har starka liberala drag om reformer och utveckling i samhället som ett led i ett förebyggande arbete.

Den liberala teoribildningen ser även till vikten av samarbete, medling och kompromisser mellan olika grupper (Mingst, 2011, s.71). Det går därför att härleda Medvedevs tal den 30 mars med liberal teoribildning när han säger att bortsett från säkerhetsfrågan så måste det finnas ett arbete med människor och grupper för att ge dessa möjligheter till ett bättre liv: "Apart from the security side of things, we also need to work on this, work with the people, work with communities and offer them better conditions for life" (Medvedev, 2010:2). Trots att detta enbart är en liten del utav Medvedevs anförande så finns det en tydlig liberal ansats i det han säger.

I den liberala teoribildningen så växer stater fram allteftersom grupper av människor går ihop. Därmed ställer sig den liberala teoribildningen emot den realistiska synen på enhetsstaten, utan ser snarare staten som ett resultat av nationsbyggandet (Mingst, 2011, s.7). Därmed skulle liberal teoribildning argumentera för att de nationer, grupper och folksamlingar som finns i Norra Kaukasus kämpar för sin existens. Detta leder till orättvisor, krig och instabilitet som göder kriminalitet och terrorism.

Vissa delar i den liberala teoribildningen har svårare att förklara agerandet efter tunnelbanebombningarna. Liberaler anser att utöver staten som aktör så finns det icke-statliga grupper, internationella organisationer som t.ex. FN, EU samt internationella domstolar som kan medla istället för förekomsten av krig (Mingst, 2011, s.77). I Medvedevs tre officiella uttalanden i samband med tunnelbanebombningen dras inga direkta kopplingar till det internationella systemet eller andra aktörer utöver staten. Fokus ligger ständigt på Ryssland som nation.

Analys ur radikal teoribildning

Radikalister vill poängtera de naturliga resurserna som länder besitter, så som geografisk position, befolkningsmängd etc. (Mingst, 2011, s.124). Tjetjeniens geografiska position är viktig för Ryssland i två hänseenden; för det första så ligger Tjetjenien taktiskt mellan Kaspiska havet och Svarta havet (Worldatlas, 2010). För det andra så finns det gas och oljeledningar mellan Ryssland, Kazakstan och Azerbadjan som går genom Tjetjenien. Ett sådant exempel är oljeledningen mellan Baku och Novorossiys (Daly, 2013).

Det som gör ett område åtråvärt är inte enbart det geografiska läget, utan även naturtillgångarna (Mingst, 2011, s.125). I frågan om naturtillgångar menar den radikala teoribildningen att dominanta kapitalistiska stater utnyttjar de mindre utvecklade. I fallet mellan Ryssland och Tjetjenien så finns det ur ett radikalt perspektiv ett ryskt strävande efter kontroll och makt över tjetjensk olja. Tjetjeniens självständighet skulle därmed stå i kontrast till ryska intressen och leda till mindre ryskt inflytande i regionen (Mingst, 2011, s.239). Därmed skulle man ur ett radikalt perspektiv argumentera att det ligger i den ryska elitens maktintresse att Ryssland för en hård ton gentemot Tjetjenien. Till det finns det två skäl. Dels för att kunna skapa en starkare opinion för Medvedev, en större nationell sammanhållning och en blick ifrån de ekonomiskt orättvisorna genom ett avledande krig. För det andra för att kunna motivera större säkerhetsinsatser i Tjetjenien och på så sätt säkra kontrollen över viktiga naturtillgångar och det geografiska läget (Mingst, 2011, s.237).

Sammanfattning

Medvedevs uttalanden kan fortfarande klassas som realistiskt lagda, men en förändring har skett. Han nämner att de samhälleliga institutionerna, så som utbildning, rättssystem och ekonomi, måste förbättras i Norra Kaukasus. Detta är en klar liberal tanke och ett steg bort från den radikala teoribildningen. Det går dock inte att bortse ifrån hur pass väl den radikala teoribildningen lyckas förklara maktsituationen i Norra Kaukasus.

5.3.2. Självordsbombare på Domodedovoflygplatsen i Moskva.

En självordsbombare sprängde sig själv på Moskvas största flygplats Domodedovo den 24 januari 2011. Bomben dödade 37 personer och skadade runt 180 stycken (BBC, 2011).

Medvedev riktade stark kritik mot ansvariga tjänstemän och regeringen. Medvedev krävde en lista på människor ansvariga för transportsäkerhet utav inrikesministern. Dessa skulle avskedas och ställas till svars för att de inte implementerat lagar och förordningar. Riksåklagaren och den ryska brottsundersökningskommittén fick i uppdrag att granska de ansvariga ministrarna och avgöra huruvida det rörde sig om kriminellt agerande. Dagen efter attacken avskedades den ansvarige för Moskvas transportnät. Inrikesminister fick också tydligare instruktioner om att installera mer effektiva varningssystem vid knutpunkter i transportsystemet (Korsunskaya, 2011).

Medvedev höll tre stycken officiella uttalanden efter självordsbomben på Domodedovoflygplatsen i Moskva. Det första var under ett krismöte som ägde rum kort efter att attacken den 24 januari i Gorki, Moskva. Medvedev framhöll främst sina kondoleanser och menade att dådet var "an act of terrorism" (Medvedev, 2011:1). Redan under krismötet distanserade sig Medvedev från ansvaret genom att påpeka att flera lagar och förordningar som skulle garanterat säkerheten inte implementerats. Medvedev bad därefter den ryska riksåklagaren Yury Chaika att analysera hur dessa lagar och förordningar följs upp och säkerställs (ibid).

Det andra uttalandet gjordes morgonen därpå, den 25 januari. Medvedev sa att Ryssland har en algoritm för den här typen av akuta händelser samt att de sett terrorism med egna ögon: "We have an algorithm for this kind of emergency effort in our country because we know firsthand what terrorism is" (Medvedev, 2011:2). Avslutningsvis sa Medvedev att attacken visar på stora brister i säkerhet, och att alla som fattar beslut, även flygplatsledningen, kommer att stå till svars: "But what has happened shows that there were clearly breaches in security, and everyone who makes decisions here, including the airport management, will answer for this" (ibid).

I det tredje uttalandet, som hölls på den ryska säkerhetstjänstens möte den 25 januari kom Medvedevs längsta uttalande där han bland annat sa att: "society and [our] state have been issued a brutal challenge" (Medvedev, 2011:3). Han fortsatte sitt resonemang om de metoder som Ryssland kommer att använda sig av: "[...] identify, expose and prosecute the criminals who committed this crime, and the hideaways of these bandits, whatever they are called, must be destroyed. As usual in such situations, should they offer any resistance they must be eliminated on the spot" (ibid). Medvedevs hantering av attacken där han har en hård ton och samtidigt lägger skulden på dådet i de egna leden är en utveckling från bombattacken i Moskvas tunnelbana året tidigare.

Analys ur realistisk teoribildning

Talet den 25 januari präglades mycket av den realistiska teoribildningens synsätt om staten som främsta aktör och säkerhet i fokus. Ordvalet som "bandits" (Medvedev, 2011:3) och att de ansvariga måste bli "destroyed" (ibid) visar på det hot som Medvedev upplever mot staten. Metoderna är offensiva; allt motstånd från de skyldiga ska leda till att de elimineras på plats. Han refererar även till de ansvariga som en del av det "evil" (ibid).

Italienska realisten Niccolò Machiavelli menade att ledarens roll är att försvara säkerheten och styrkan i staten (Mingst, 2011, s.20). Därför skulle realister kunna argumentera att Medvedevs sätt att hantera attacker utgår ifrån nationens intressen (Mingst, 2011, s.178). Förändringen i hanterandet bygger därmed på att Ryssland 2011 hade ett annat nationellt intresse än 2010. Vid tunnelbanebombningen 2010 fanns det ett nationellt intresse att motivera militär närvaro i Norra Kaukasien och därmed fokusera på fienden. Året därpå vid flygplatsbombningen var snarare behovet att samla kring en stark ledare, vars förtroende inte skulle behöva ifrågasättas. Detta för att garantera en enhetsstat med hög säkerhet. Medvedev behövde därför distansera sig från ansvaret och peka ut mindre viktiga tjänstemän som syndabockar.

Analys ur liberal teoribildning

Den liberala teoribildningen tror mindre på ondska utan istället på människors beteende som en konsekvens av dess omgivning. Här har vi diskrepansen mellan den realistiska och liberala teoribildningens syn på människor. Den realistiska tron är att människan är maktsökande, självisk och antagonistisk. Den liberala teoribildningen menar att människan i grunden är god (Mingst, 2011, s.76, 87). Om man ser till Medvedevs roll som makthavare skulle den liberala teoribildningen hävda att han har stark påverkan genom både egna beslut och sin personlighet. Det synsättet skulle då hävda att Medvedevs förändring i agerande mellan de två bombningarna 2010 och 2011 bygger på en egen personlig utveckling (Mingst, 2011, s.178).

Analys ur radikal teoribildning

Ur ett radikalt perspektiv skulle man argumentera att Medvedev är begränsad av den internationella kapitalismen. Vissa politiska analytiker, bland annat Amie Ferris-Rotman på nyhetsbyrån Reuters, menar att attacken på Domodedovflygplatsen kan ha varit inriktad på att skrämja utländska investerare. Attacken skedde samma kväll som det årliga världsekonomiska toppmötet i Davos öppnade (Ferris-Rotman, 2011). Den hårda tonen kan vara en reaktion på försöket att rubba den kapitalistiska och korrupta ordning som finns i Ryssland. För att allmänheten inte ska bli missnöjd och organisera sig mot den hierarkiska eliten så använder Medvedev en aggressiv ton för att samla folket.

Sammanfattning

Vid en jämförelse av bombningarna i tunnelbanan 2010 och på flygplatsen 2011 så skiljer sig Medvedevs hantering av attackerna tydligt åt. Vid flygplatsbombningen utkrävde Medvedev tydligare ansvar från de som var ansvariga för transportsäkerheten. Vid tunnelbanebombningarna skedde inget sådant ansvarsutkrävande. Medvedevs ton tycks ha skärpts och hans kommentarer vid flygplatsbombningen liknar de som premiärminister och tidigare presidenten Vladimir Putin fällde vid tunnelbanebombningen. Putin använde 2010 ordvalet "[T]errorists will be destroyed" (Harding, 2010:1). Medvedev använde samma ordval när han sa

att "we have destroyed terrorists and we will continue to destroy them"(Medvedev, 2010-03-30). Ur ett realistiskt perspektiv skulle man kunna förklara det som att Medvedev upplever det som att staten kan försvara sig emot dessa angrepp. Orsak till attackerna bygger på ej tillämpade lagar och regler samt bristande beslutsfattning på lägre nivå. Det är ett skifte ifrån attackerna 2010. Efter tunnelbanebombningarna konstaterade Medvedev att Ryssland de senaste åren "have learned to cope with these things". Sammanfattningsvis applicerar Medvedev ett alltmer realistiskt synsätt och liknar i sin retorik i månt och mycket Putin.

6. Slutsats

Ambitionen med uppsatsen var att beskriva Rysslands säkerhetspolitiska agerande mellan 1995 och 2013 utifrån realistisk, liberal och radikal teoribildning.

Om man ser till olika sätt att beskriva internationell politik så kom uppsatsen mycket att handla om individnivå. Den främsta anledningen till fokus på individnivå är att uppsatsen behandlar krissituationer. Dessa händelser gör att de enskilda individernas roll blir allt viktigare. Trots att det finns tydliga skillnader i retorik och agerande mellan de ryska makthavarna Jeltsin, Tjernomyrdin, Putin och Medvedev så finns det mycket som förenar dem. Alla fyra fick verka i ett land som upplevde instabilitet, kris och oväntade problem. Detta är faktorer som gör de individuella ledarna mer inflytelserika (Mingst, 2011, s.159).

Vid en utvärdering av tidsperioderna bli det tydligt att den första präglades av liberal och realistisk teoribildning. Premiärminister Tjernomyrdin som vid sjukhusdramat i Budjonnovsk fortfarande var en oerfaren premiärminister fick ansvaret för rysk militär. Hans sätt att hantera situationen med återhållsamhet, medling och dialog tyder på ett liberalt tillvägagångssätt. Det går dock inte att bortse ifrån de konfrontationer som trots detta gjordes i början av gisslandramat främst av den federala säkerhetstjänsten på order av Jeltsin. Dessa är mer försvarbara ur realistiskt teoribildning.

Attacken på sjukhuset i Kizlyar liknar mycket situationen i Budjonnovsk. Trots det ser vi ett skifte i sättet att tilltala Tjetjenien som ryskt. Därmed tar realistiskt teoribildning alltmer över. Det blir inte minst tydligt med den senare stormningen av staden Pervomayskaya där gisslantagarna gömde sig. Följaktligen kan den första tidsperioden sammanfattas som ett ryskt skifte i synen på Tjetjenien. Metoderna som används växlar mellan att vara liberala genom att innefatta medling och dialog till att vända och bygga på en offensiv säkerhetspolitik, vilket är karakteristiskt för realismen. Det är också tydligt att det finns en maktkamp i Ryssland med olika intressen, inte minst mellan den federala säkerhetstjänsten och Tjernomyrdin.

I den andra tidsperioden så ses en fortsättning på den realistiska hållningen; *president Putin är här tydlig med att Ryssland under inga omständigheter kan tänka sig samarbeta med den tjetjenska separatist rörelsen.* Det som är signifikativt med händelsen på Dubrovkateatern är metoderna som använts, segerretoriken som framfördes samt hänvisning till internationell terrorism. Metoderna som Putin beordrar är offensiva då de innefattar kraftfulla vapen som får inverkan på gisslan. Trots att gisslan dog så menade Putin att detta var en omöjlig bedrift som Ryssland hade genomfört och således en seger. Retoriken kan grunda sig i de tidigare händelserna, då tjetjenska separatister fick igenom många krav och därmed kan ha setts som segrare. Slutligen så adresserar Putin det internationella samfundet. Här finns en tydlig liberal hållning. Dock måste man se detta i bakgrund mot att Ryssland vill legitimera sitt krig mot tjetjenska separatister, vilket har tydligt radikala ansatser. Putin och den övriga eliten vill säkra sin makt genom ett offensivt handlande *vilket i sin tur förklarar det aggressiva tillvägagångssättet. Genom att hävda att tjetjenska separatister är ett internationellt problem så riktas uppmärksamhet bort ifrån den inhemska regionen och Norra Kaukasus.*

Om man ser till händelsen på skolan i Beslan så är tillvägagångssättet och efterspelet klart realistiskt. Metoderna som används är kraftfulla, retoriken de motiveras med utgår ifrån statens existensberättigande och efterspelet handlar om statens säkerhet. Det finns nyanser av liberalt synsätt där Putin hänvisar till brister i

statens institutioner. Men på det stora hela resonerar Putin att händelserna är en attack mot Ryssland som land. Ännu en gång ger även här den radikala teoribildningen nya förklaringar. Putins sätt att kategorisera fienden som utländsk kan ses som en ambition att ena landet. Samtidigt riktas uppmärksamhet bort ifrån den krisdrabbade regionen Tjetjenien.

I den tredje tidsperioden är Medvedev president och Putin har bytt till premiärminister. Bara det faktumet skulle, ur en radikal kontext, kunna ses som att makteliten är koncentrerad och att Putin fortfarande är en del av den styrande makteliten. Angående händelsen med tunnelbanebombningarna i Moskva så fortsätter Medvedev den inslagna hållningen med realistiskt präglade uttalanden. Det som är intressant att Medvedev bryter mot Putins tidigare distansering gentemot Norra Kaukasus. Medvedev väljer att adressera hur de samhällliga institutionerna i Norra Kaukasus måste förbättras med fungerande utbildning, ekonomi och rättsystem istället för att rikta bort uppmärksamheten gentemot en internationell fiende. Detta är ett steg bort ifrån den radikala infallsvinkeln om att dra bort uppmärksamhet från inhemska problem. Här väljer Medvedev istället att vilja ena landet med hopp om förbättring av system; en tydlig liberal tanke.

Det är intressant att se Medvedevs förändrade ton gällande hanterandet kring händelsen på Domodedovflygplatsen i Moskva. Här är Medvedevs retorik skuldbeläggande på ansvariga tjänstemän. Han menar att attacken bör ha undvikits om de lagar och regler som beslutats följts upp. Därmed förändrades tonen och den liberala ansatsen gentemot tunnelbanebombningarna försvann. Här ligger istället Medvedevs fokus på statens säkerhet.

Ursprungligen uppfattade vi det som att Ryssland försökte använda sig av mindre offensiva metoder och på ett större sätt vinna stöd för sitt agerande hos det internationella samfundet. Det är tydligt att så inte är fallet. De metoder som används har snarare blivit mer offensiva under den undersökta perioden. Det finns dock tendenser då Ryssland försöker vinna stöd i inom det internationella samfundet men detta avspeglas inte på de metoder som används.

Avslutningsvis vill vi knyta an till problemformuleringen i denna uppsats, nämligen hur de ryska säkerhetspolitiska metoderna och retorik har utvecklats under de senaste 18 åren. Det framgår utefter de händelser som vi har studerat att Ryssland sedan 1995 har agerat mer och mer offensivt gällande attacker utförda av den tjetjenska separatist rörelsen. Mycket inom radikalismen kan klarläggas och appliceras på Rysslands agerande. Däremot har Ryssland lagt fokus på att säkerhetsställa staten och bekämpa terrorism. Vi anser därför att realismen har den starkaste förklaringskraften till Rysslands agerande.

7. Referenser

Efron, Vera, 2006. *Kriget i Tjetjenien*. 1:a uppl. Saltsjö- Duvnäs: Efron & Dotter.

Mingst, Karen A. – Arreguín- Toft, Ivan M. (2011) *Essentials of International Relations*. 5:e uppl, New York: W.W. Norton and Company

Parker, Charles, 2009. "Transnationell terrorism" i Gustavsson, Jakob - Tallberg, Jonas (red.), *Internationella Relationer*. 2:a uppl. Lund: Studentlitteratur.

Sävborg, Ebba, 2003. "Tjetjenien – krig i tvåhundra år", *Världspolitikens Dagsfrågor*, nr 2.

Wilkinson, Paul, 2011. *Terrorism versus Democracy*. 3:e uppl. New York: Routledge.

Elektroniska källor

BBC, 2002. "Putin sees 'foreign' plot behind sieges" [Elektronisk] *BBC*, 2002-10-24.
Tillgänglig: <http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/2356927.stm>
Hämtad: 2013-12-17

BBC, 2004:1. "Timeline: Russian school sieges" [Elektronisk] *BBC*, 2004-09-03.
Tillgänglig: <http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/3621856.stm>
Hämtad: 2013-12-13

BBC, 2004:2. "Analysis: The hostage-takers" [Elektronisk] *BBC*, 2004-09-06
Tillgänglig: <http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/3627586.stm>
Hämtad: 2013-12-13

BBC, 2010. "Three Moscow metro bombing 'organisers' killed" [Elektronisk] *BBC*, 2010-05-13.
Tillgänglig: <http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/8680074.stm>
Hämtad: 2012-12-20

BBC, 2011. "Moscow airport bomb toll 37 after injured man dies" [Elektronisk] *BBC*, 2011-02-24.
Tillgänglig: <http://www.bbc.co.uk/news/world-europe-12571952>
Hämtad: 2013-12-20

Daly, John, 2013. "Suitably Pacified, Rosneft to Invest in Chechen Oil Infrastructure" [Elektronisk] *Oilprice*, 2013-07-08.
Tillgänglig: <http://oilprice.com/Geopolitics/International/Suitably-Pacified-Rosneft-to-Invest-in-Chechen-Oil-Infrastructure.html>
Hämtad: 2013-12-20

Der Spiegel, 2002. "Nach der Moskauer Geiselfreiung" [Elektronisk] *Der Spiegel*, 2002-10-26.

Tillgänglig: www.spiegel.de/politik/ausland/nach-der-moskauer-geiselbefreiung-zahl-der-toten-auf-118-gestiegen-a-220116.html
Hämtad: 2013-12-17

Der Spiegel, 2004. "Erinnerung an Moskau" [Elektronisk] *Der Spiegel*, 2004-09-02.
Tillgänglig: www.spiegel.de/politik/ausland/erinnerung-an-moskau-das-desaster-vom-musicaltheater-nord-ost-a-316269.html
Hämtad: 2013-12-17

DN, 2004. "Gisslandramat på teatern i Moskva" [Elektronisk] *Dagens Nyheter*, 2004-10-01. Tillgänglig: www.dn.se/nyheter/varlden/gisslandramat-pa-teatern-i-moskva/
Hämtad: 2013-12-17

FASS, 2011. "Fentanyl" [Elektronisk] *FASS Vårdpersonal*, 2011-01-12.
Tillgänglig:
www.fass.se/LIF/product;jsessionid=M9PvSIVKVFPcDv0NvPVJ89LdM3pPMrLZFGvxrXdHzmnPB T!1576736423?0&docType=3&specId&userType=0&nplId=19991104000127#side-effects
Hämtad: 2013-12-17

Ferris- Rotman, Amie, 2011. "Analysis: Airport bomb targets Russia's pitch to investors" [Elektronisk] *Reuters*, 2011-01-26.
Tillgänglig: www.reuters.com/article/2011/01/26/us-russia-blast-investment-idUSTRE70P3X620110126
Hämtad: 2013-12-20

Harding, Luke, 2010:1. "Moscow metro bomb kills dozens" [Elektronisk] *The Guardian*, 2010-03-29.
Tillgänglig: www.theguardian.com/world/2010/mar/29/moscow-metro-bombs-explosions-terror
Hämtad: 2012-12-19

Harding, Luke, 2010:2. "Moscow metro death toll rises as national day of mourning begins" [Elektronisk] *The Guardian*, 2010-03-30.
Tillgänglig: www.theguardian.com/world/2010/mar/30/moscow-metro-bomb-attack-deaths
Hämtad: 2012-12-20

Korsunskaya, Darya, 2011. "Putin says airport bomb not linked to Chechnya" [Elektronisk] *Reuters*, 2011-01-26.
Tillgänglig: www.reuters.com/article/2011/01/26/us-russia-blast-putin-idUSTRE70P49J20110126
Hämtad: 2013-12-20

Landguiden, 2013. "Tjetjenien- Fördjupning" [Elektronisk] *Landguiden*, 2012-11-30
Tillgänglig: www.landguiden.se/Konflikter/Tjetjenien/Fordjupning
Hämtad: 2013-12-11

Nationalencyklopedin, 2013. "Tjetjenien" [Elektronisk] *Nationalencyklopedin*,
Tillgänglig: www.ne.se/lang/tjetjenien
Hämtad: 2013-12-10

Time, 1996:1. "Returning the War to Russia" [Elektronisk] *Time Magazine*, 09-01-1996

Tillgänglig: <http://content.time.com/time/nation/article/0,8599,5512,00.html>

Hämtad: 2013-12-12

Time, 1996:2. "For Want of a Bridge" [Elektronisk] *Time Magazine*, 10-01-1996

Tillgänglig: <http://content.time.com/time/nation/article/0,8599,5526,00.html>

Hämtdatum: 2013-12-12

SR, 2004. "Bakgrund Tjejenien: Sjamil Basajev - Putins främste fiende" [Elektronisk] *Sveriges Radio*, 2004-09-17.

Tillgänglig: <http://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=83&artikel=473689>

Hämtad: 2013-12-11

Uttalanden

Uttalanden är hämtade från den ryska presidentens officiella hemsida *President of Russia*. Alla tal finns upplagda under "All speeches".

Tillgänglig via <http://eng.kremlin.ru/transcripts>

Medvedev, 2010:1. "Transcript of Special Meeting following Terrorist Attacks in the Moscow Metro" 2010-03-29. Hämtad: 2010-03-29

Medvedev, 2010:2. "Beginning of Meeting with Chairperson of Presidential Council" 2010-03-30. Hämtad: 2013-12-13

Medvedev, 2010:3. "Opening Remarks at Meeting with Security Council Members". 2010-03-31. Hämtad: 2013-12-13

Medvedev, 2011:1. "Emergency meeting following explosion at Domodedovo Airport" 2011-01-24. Hämtad: 2013-12-15

Medvedev, 2011:2. "This is an act of terror. This is grief. This is a tragedy". 2011-01-25. Hämtad: 2013-12-15

Medvedev, 2011:3. "Terrorism remains the main threat to Russia's security". 2011-01-25. Hämtad: 2013-12-15

Putin, 2002:1. "Address by the Russian President". 2002-10-26. Hämtad: 2013-12-17

Putin, 2002:2. "Opening Remarks at a Meeting with the Cabinet". 2002-10-28. Hämtad: 2013-12-17

Putin, 2004. "Address by President Vladimir Putin". 2004-09-04. Hämtad: 2013-12-14